

Snapsting og øxneeksport.

Af Johan Hvidtfeldt.

Viborg Snapsting, som Hugo Matthiessen har givet en levende skildring af i sin bog »Snapstinget«, var som bekendt oprindeligt det første ting i det nye aar, lige efter nyttaar. Men allerede i midten af 1400-tallet flyttedes det til 20. dag efter jul — den 13. januar —¹⁾. I 1671 begyndte det den 24. januar, men i dette aar bestemte en kgl. forordning af 1. august, at det skulde henlægges til den 11. marts. Det var Kommercekollegiet, som havde taget dette spørgsmaal op i forbindelse med en almindelig drøftelse af et af samtidens mest brændende økonomiske spørgsmaal, tilbagegangen i den danske øxneeksport, som var »det største middel, hvorved penge her tilforn i landet er vorden bragt«.

I en betænkning om midlerne til at afhjælpe nedgangen udtaler kollegiet den 28. juni 1671, at værdien af den samlede aarlige eksport tidligere var 900,000 rd. (prisen pr. par 30 rd.), men nu kun er 172,500 rd. (23 rd. pr. par). Kollegiet haaber, at det vil være muligt at forbedre eksporten og foreslaar, at en række forordninger fra Christian IV.s tid, som ikke mere overholdes, paany skal indskærpes toldere og amtmænd. Kollegiemedlemmerne mener ogsaa, at tidspunktet for afholdelsen af de to omslag i Viborg og Odense er

¹⁾ Hugo Matthiessen: anf. værk 12.

medvirkende til at bringe prisen paa øxne ned. Det hedder herom i betænkningen: »Den anden aarsag af denne slette handel er, at omslaget, til hvilket gæld betales og rente gives, holdes i Fyn den 20. dag efter jul i Odense, i Jylland den 24. januar i Viborg, hvilke er de provinser, hvor øxen mest staldes og fra udføres, og drivetiden af øxen er sidst i februar og i det seneste den 5. à 6. marts. Nu agter de fremmede tiden, som ikke før end omslagstiden øxne behøver, og gør med den fattige landmand ingen køb før end i omslagsdagene, naar han mest er trængt, hvorover da hændes, at de fattige faar at give deres vare for, hvad de kan faa for dem, og de som haver nogen bedre middel, faar saa og at give det samme køb, hvilket derved kunde remederes, om omslagstiden blev sat tilbage, efter at drivetiden var over, saa kunde de hollandske købmænd, som endelig skal have fæ til deres veyder (græsgange), ikke sig saaledes af deres trang betjene, og eragtes da den bekvemteste tid for Fyn den 24. februar i Odense, for Jylland, hvor den største omslag er, den 11. marts i Viborg, hvorved ikke alene naaedes den commoditet i øxenhandel, mens endogsaa andre store besværligheder kunde forekommes, thi det tit hændes paa den tid, samme omslag nu holdes, at ingen kan rejse landene imellem og komme over bælt, hvoraf stor urigtighed foraarsages, herfor uden de af Eders Majestæts betjente, som sine midler fra Jylland af sine Gods have skal, har ikke lejlighed sine penge atter igen før end 11. juni beneficere, som er en lang termin, da det nu var just een fjerding aar og bekvemt sig med vexler og renter derefter at rette. Og skulle sligt allerunderdanigst forslag Eders Majestæt behage, da vilde fornøden være, at til enhvers efterretning om slig omslags termins forandring med allerførst en forordning udgaves, og paa det mellem

debitor og creditor ingen forvirring skulde foraarsages, vilde behøves, at der og befalede, at alle gældsbreve ikke desto mindre skulde blive i deres vigør og for den første gang gives af hver cento 3 rixort til rente mere end de sædvanlige seks for tiden, som blev forlænget, og siden aarlig som tilforn 6 pCt., formodendes at Eders Kgl. Majestæt dette vores allerunderdanigste forslag allernaadigst sig vilde lade behage, stedse forblivende Eders Kgl. Majestæts allerunderdanigste og tropligtigste tjenere. Den 28. juni 1671.²⁾

Kommercekollegiets forslag med hensyn til fastsættelse af omslagsterminerne og overgangsbestemmelserne blev fulgt i forordningen af 1. august. I begrundelsen omtales dog ikke hensynet til øxnehandelen, kun aars-tidens hindringer for rejselivet. Betænkningens oplysninger om drivetiden skal iøvrigt næppe tages altfor bogstaveligt, idet drivningen selvfølgelig har strakt sig over en noget længere periode og vel heller ikke er begyndt paa saa nøjagtigt et tidspunkt. De bevarede toldregnskaber synes i hvert fald at vise, at den kunde variere noget. I begyndelsen af 1500-tallet var fortoldningen i de store gennemgangsbyer Ribe og Kolding knyttet til omsætningen paa markederne om foraaet. I Ribe saaledes til Vor Frue marked den 25. marts, der eksisterede i 1505, men vistnok forsvandt efter reformationen³⁾. 1568—69 passerede de store drifter igennem Ribe i tiden 11.—29. marts, og i 1641 begyndte de 2. marts og varede til hen i april. I Kolding tog de to aar senere deres begyndelse den 19. marts

²⁾ Kommercekollegiet. Memorialprotokol 1671—79 fol. 27b—29a (Københavns Stadsarkiv).

³⁾ W. Christensen: Dronning Christines Hofholdningsregnskaber 169, 176, 184, J. Kinch: Ribe Bys Historie og Beskrivelse I. 643, Reg. 108 A: Ribe og Kolding Toldregnskaber 1501—10 (div. aar) og 1518—20, 1524 (Rigsarkivet).

og varede til 1. april, mens de i 1679 foregik i tiden 3. marts—30. marts⁴). Drifternes marschfart var iøvrigt ikke særlig stor, det gjaldt jo om, at de værdifulde dyr ikke blev mere medtaget af rejsen end højst nødvendigt. Ved hjælp af toldregnskabr fra Toldsted vest for Aabenraa vil det være muligt at faa sikker viden om, hvor længe turen fra Kolding til Toldsted varede. Nævnes kan det, at i 1673—74 passerede drifterne dette vigtige punkt paa den lange rejse i tiden 16. april—9. maj⁵). Der eksporteredes iøvrigt ogsaa en del øxne om efteraaret. Regnskaberne fra Dronning Christines tid kunde tyde paa, at efteraarseksporten i begyndelsen af 1500-tallet har spillet en større rolle end foraarseksporten, som i det 17. aarhundrede var langt den vigtigste.

⁴) Reg. 108 B: Jyske Toldregnskaber: Ribe og Kolding, Ribehus Lensregnskaber 1641, Rtk. Aarhus og Ribe Stifters Renteskriverkontor: Diverse Dokumenter angaaende Told og Konsumtion m. m. i Aarhus og Ribe Stifter. 1679—1760. I. (Rigsarkivet).

⁵) Aabenraa Amtsregnskaber 1673/74 (Rigsarkivet).